

Unitats didàctiques

Igualtat de gènere

 www.ferrerguardia.org

 936 011 644

 fundacio@ferrerguardia.org

 C. Avinyó 44, 1r · 08002 Barcelona

Realització

Fundació Ferrer i Guàrdia

Sílvia Luque

Directora

Georgina Gilart

Tècnica de projectes

Maquetació i disseny

Andrea González

Dissenyadora gràfica

Il·lustracions personatges

Freepik

Correcció lingüística:

Uska Ballester

Amb el suport de:

Amb càrrec a l'assignació del 0,7 % de l'IRPF

1

Violència de gènere + Què és i què comporta

ÀREA: Ètica i ciutadania

 1 hora 30 '

CURS: ESO

COMPETÈNCIES BÀSIQUES:

- Sensibilització dels i les joves davant la violència de gènere
- Desenvolupament de la cultura de la igualtat en les diferents relacions humanes

OBJECTIUS:

- Conèixer què és la violència de gènere i què comporta
- Conèixer els diferents tipus de violència
- Identificar els estereotips culturals-sexistes existents en les relacions
- Adquirir una imatge ajustada de la realitat envers la violència de gènere

CONTINGUTS:

- Violència de gènere
- Violència masclista
- L'escala de la violència
- Tipus de violència masclista

METODOLOGIA:

- Aprenentatge basat en el pensament
- Aprenentatge vivencial
- Dinàmica participativa

ACTIVITATS:	DURADA:	MATERIALS:
1. Reproducció del vídeo de la Pepa i el Pepe	15'	Vídeo
2. Formar grups de 3 o 4 persones (mixtes)		
3. Comentar el vídeo i casos similars	5'	Diapositiva
4. Escala de violència	10'	
5. Identificar situacions	10'	Llistat situacions
6. Definim Violència de gènere	10'	

7. Reproducció videoclip	5'	Vídeo
8. Reflexió sobre la lletra	5'	
9. Formar grups i fer recerca: tipus de violència masclista	10'	Ordinador
10. Lapbook	10'	

ANNEX 1:

1. Reproducció del vídeo de la Pepa i en Pepe

El grup veurà el vídeo sobre la Pepa i en Pepe. Aquest vídeo forma part de la ponència de Carmen Ruiz Repullo (sociòloga), Graduando violencias cotidianas.

Vídeo: <https://www.youtube.com/watch?v=IpaabDdQNO8&t=1s>

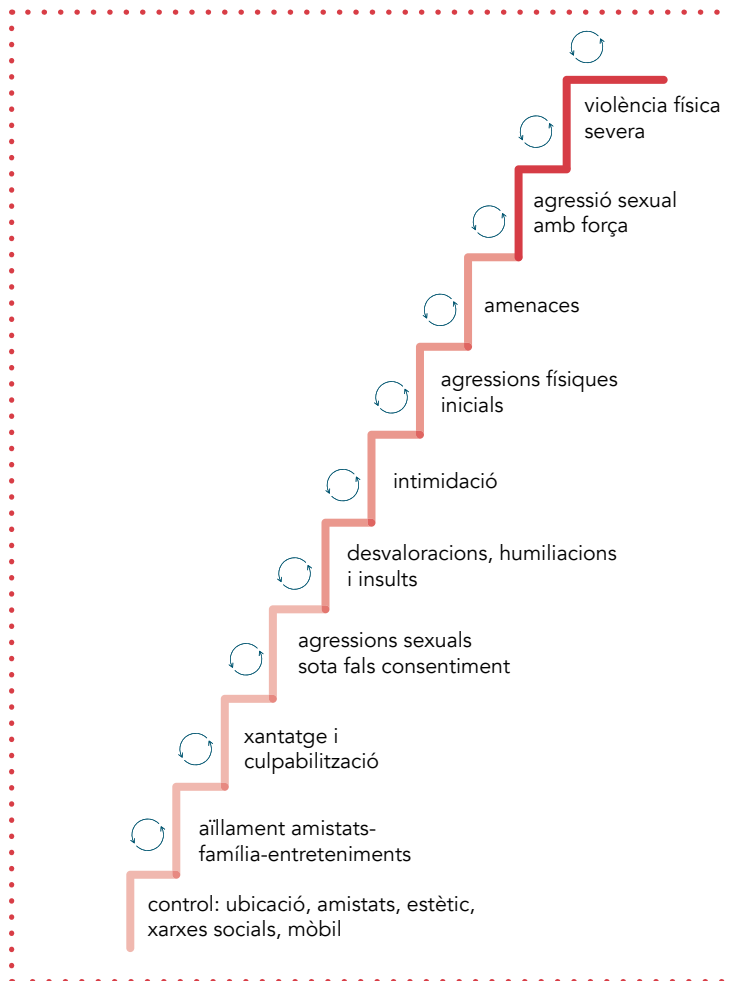
2+3. Formar grups mixtes entre 3 i 4 persones. **Comentar el vídeo amb el grup i reflexionar** sobre si coneixen alguna història similar i/o si creuen que això pot passar en l'actualitat, dins d'una relació.

4. Un cop els i les joves hagin acabat de reflexionar sobre el vídeo, es projectarà a la pissarra l'**escala de la violència** (Ruiz Repullo, 2018).

Un cop han llegit l'escala cíclica de la violència de gènere, preguntem als i les joves on comença la violència de gènere.

Un cop s'hagi debatut on comença aquesta, demanar que entre totes formin un exemple de cada una de les situacions. Finalment, cal veure com la violència masclista comença pel control -inici de l'escala.

Preguntar com se senten, si reconeixen aquestes formes de violència, si coneixen el mite de l'amor romàntic, si és beneficiós o perjudicial, etc.

5. La següent activitat és posicionar-se en si les següents afirmacions són veritables o falses. El grup de joves s'haurà de moure per la sala (a un costat **VERTADER**, a l'altre costat **FALS**). Un cop es posicionin, una d'elles haurà d'argumentar la seva decisió. Pot haver-hi canvis d'opinions.

- > Si no em pega, no és violència de gènere.
- > Em truca a totes hores perquè es preocupa per mi.
- > En una relació de parella, les dues persones són lliures i poden fer coses per separat.
- > No pot viure sense mi.
- > La persona que t'estima no et talla les ales. Deixa que et vesteixis com vulguis i que vagis amb qui et dona la gana.
- > Em controla la ubicació per comprovar que arribi bé a casa.
- > No em demana les meves contrasenyes de les xarxes socials perquè confia en mi plenament.
- > Les relacions sexuals han de produir-se quan els vé de gust a les dues persones que formen la parella.
- > Vol el millor per mi, per això diu com he de fer les coses i què és el millor per mi.
- > Hem discutit, m'ha pegat i m'ha insultat, però

després m'ha demanat perdó. Ha tingut un mal dia. M'estima molt.

6. Un cop hagi acabat l'última activitat, definim entre totes **què és la violència de gènere i violència masclista**.

VM: vulneració dels drets humans contra les dones que sorgeix com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder de gènere. Aquestes violències es donen per mitjans físics, econòmics, psicològics, etc... tant si es produeixen en l'àmbit públic com en el privat, amb independència de la relació que existeixi entre l'agressor i la víctima.

VG: segons la Llei 1/2004 de Violència de Gènere, aquesta es concep quan existeix una violència específica en la societat que sofreixen les dones per raó del seu gènere, però aquesta es segueix concebut dins les relacions afectives: parelles i ex-parelles.

7+8. Escollir una de les cançons:

Rozalén "La Puerta violeta":

https://www.youtube.com/watch?v=gYyKuLV8A_c

IRA "Mantenlo patriarcal":

https://www.youtube.com/watch?v=YYiU_7SvILO

Rosalía "A ningún hombre":

<https://www.youtube.com/watch?v=phrkADxA2ul>

Mentre vegin el videoclip escollit, repartir la lletra de la cançó.

Un cop hagi acabat, preguntar si reconeixen el tema principal de la cançó. Escriure les diferents idees a la pissarra (violència de gènere? Violència masclista? Patriarcat?)

9. Formar grups mixtes de 4 o 5 persones. Cada grup buscarà informació sobre els **tipus de violència masclista que existeixen**. Escriurem a la pissarra tots els tipus i repartirem un tipus per grup.

10. Cada grup s'especialitzarà en un tipus de violència i realitzarà un **Lapbook** (o document word) amb tota la informació que pugui trobar (definició, exemples, imatges, notícies, etc).

L'exercici acabarà amb l'exposició de cada tipus de violència, per part del grup que ha buscat la informació.

Quins tipus de violència existeixen?

②

Violència de gènere en la nostra societat

ÀREA: Ètica i ciutadania

 1 hora aprox.

CURS: ESO

COMPETÈNCIES BÀSIQUES:

- Sensibilització dels i les joves davant la violència de gènere
- Desenvolupament de la cultura de la igualtat en les diferents relacions humanes

OBJECTIUS:

- Conèixer els diferents nivells de violència masclista. Visible i invisible
- Identificar situacions de violència masclista
- Adquirir una imatge ajustada de la realitat envers la violència de gènere
- Adquirir una imatge ajustada de la realitat envers les dones assassinades per violència masclista

CONTINGUTS:

- Violència de gènere
- Violència masclista
- Iceberg de la violència masclista
- Mitjans de comunicació

METODOLOGIA:

- Aprenentatge basat en el pensament
- Aprenentatge vivencial
- Dinàmica participativa

ACTIVITATS:	DURADA:	MATERIALS:
1. Identificació de situacions	10'	Fitxes + paraules Diapositiva Blue tack Ordinador
2. Presentació de l'iceberg de la VM	5'	
3. Classificar les situacions	10'	
4. Formar grups de 4 o 5 persones		
5. Cerca d'informació als mitjans de comunicació	15'	
6. Posada en comú de totes les cerques	15'	
7. Reflexió	10'	

ANNEX 1:

1. Comencem l'activitat formant dos grups amb els i les joves participants. Un grup a cada costat de l'espai. Davant d'elles hi haurà una sèrie de paraules. Cada grup tindrà un llistat amb diferents frases i les haurà de relacionar amb una de les paraules que tindrà davant.

Agressió física

"M'has fet moltíssim mal i no ho veia. Pensava que era normal... No és normal que em peguis per qualsevol cosa que no t'agradi. No és normal que, si jo no vull fer l'amor amb tu, tu m'hi obliguis. No és normal que, si jo vaig vestida d'una forma, tu em diguis com he d'anar i em facis canviar de roba..."

Baixa autoestima

"No li agrado. Em cansa que sempre em digui totes les coses que faig malament, em sento desvalorada. Sempre ha de tenir la raó ell i quan explico alguna cosa, sempre m'ha de rectificar. Em sento petita al seu costat."

Maltractament psicològic

" Em fa sentir malament quan em veu parlar amb els meus amics. No li agrada que surti amb les amigues. Primer s'enfada i després em culpabilitza de ser jo qui el fa enfadar. Quan anul·lo el pla amb les amigues, em diu que he fet bé. És el millor per als dos. "

Ús sexista de les joguines

<https://www.youtube.com/watch?v=FSQFCcWf6gc>

Mutilació genital femenina

"Considerada una forma de tortura por Amnistía Internacional, alcanza a 120-140 millones de niñas y mujeres en 29 países, y 3 millones más están en riesgo cada año." (Amnistía Internacional, 2016)

Control

- On ets?
- A casa de la Marta!
- Quina Marta?
- La meva veïna, la cosina del Marc
- Per què no m'ho havies dit que quedaves amb ella? Què feu?
- Ha sigut improvisat! Estem mirant Youtube
- El Marc està amb vosaltres? Et passo a buscar d'aquí a 10 minuts!!!!
- No puc, després he quedat amb la meva mare!
-

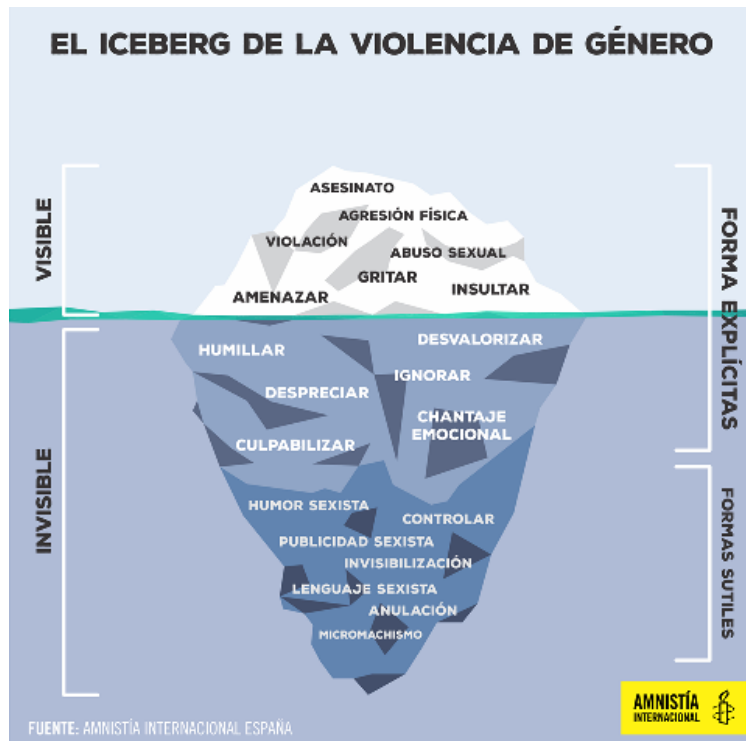
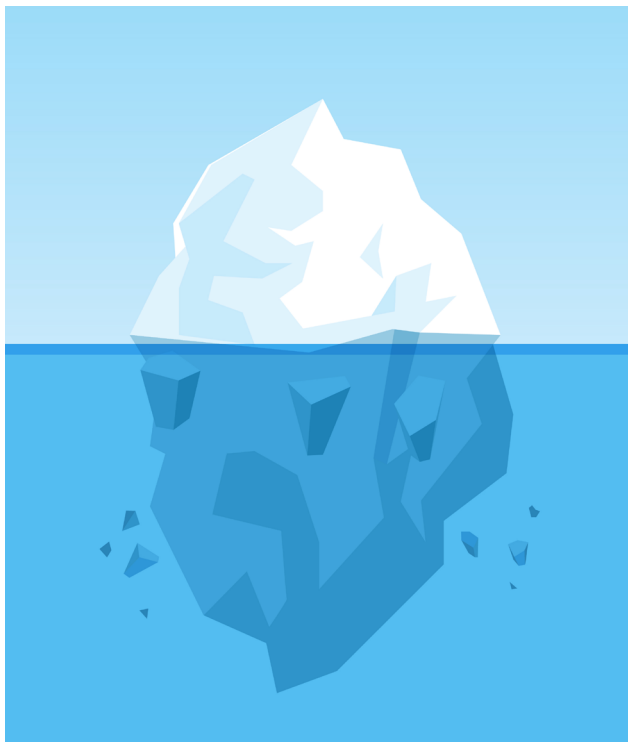
2. Un cop hagin acabat l'exercici, presentem a la pissarra l'**Iceberg de la violència masclista**, però en aquest cas, sense cap tipus d'informació dins. Preguntar sobre les característiques d'un iceberg.

[remarcar que hi ha una part visible i una part invisible]

Marcar la línia: visible/invisible.

Demandar que classifiquin les situacions que han identificat en la zona que creguin que s'ajusta més. Demandar més exemples de situacions. Ajudar-los amb exemples si cal. Un cop s'acabi el debat, ensenyar la imatge de l'iceberg de la VM real i complet.

Última reflexió, número de mortes a l'any per violència masclista.

3+4. Amb els dos grups que hi havia, formar 4 grups en total. **Dividir el calendari** per trimestres, un per a cada grup.

Gener	Abril	Juliol	Octubre
Febrer	Maig	Agost	Novembre
Març	Juny	Setembre	Desembre

Tots els grups buscaran notícies sobre víctimes de violència masclista (esposes, mares, sogres, fills i filles) durant el trimestre que els ha tocat. Catalunya o Espanya.

Cada grup ha d'enumerar en un document de text el nom de cada víctima, la data i el lloc en què van succeir els fets i el que li va fer el seu agressor. Es pot fer en format llista en un document word. Cada cas ha d'anar numerat, però es pot fer al final, per tal que tots els casos segueixin un ordre.

5. Un cop tots els grups tinguin la seva cronologia feta, es poden ajuntar tots els documents i fer una **cronologia total de víctimes assassinades per violència masclista l'any 2019**.

6. Reflexió

- > Què us sembla el total de víctimes?
- > Com creieu que s'ha d'eliminar el nombre de víctimes per aquesta raó?
- > Què podeu fer, des del vostre lloc, per ajudar i ser responsables en aquesta causa?
- > Qui en som responsables?

3

Violència del control i amor romàntic

ÀREA: Ètica i ciutadania

70'

CURS: ESO

COMPETÈNCIES BÀSIQUES:

- Sensibilització dels i les joves davant la violència de gènere
- Desenvolupament de la cultura de la igualtat en les diferents relacions humanes

OBJECTIUS:

- Identificar els estereotips culturals-sexistes existents en les relacions
- Desmitificar la idea de l'amor romàntic
- Desenvolupar la cultura de la igualtat en les diferents relacions humanes

CONTINGUTS:

- Violència de gènere
- Violència masclista
- Amor romàntic
- Violència del control
- Cultura de la violència

METODOLOGIA:

- Aprenentatge basat en el pensament
- Aprenentatge vivencial
- Dinàmica participativa

ACTIVITATS:	DURADA:	MATERIALS:
1. Veure el vídeo "Doble check" 2. Grups i reflexió del vídeo 3. Violència de control 4. Reflexió final ----- 5. Anàlisi coneixements previs 6. Anàlisi cançons 7. Reflexió	5' 10' 10' 5' 10' 20' 5'	Vídeo Pissarra Pissarra Youtube + fitxes

ANNEX 1:

1. Proposem al grup de classe veure el curtmetratge **Doble check**, a través de l'enllaç següent:

Vídeo: https://www.youtube.com/watch?v=8tmB-wF_l3c

2. Formem grups mixtes de 5 o 6 persones. Hauran de comentar conjuntament què els ha semblat el vídeo. Demanar que es posin d'acord en decidir **quin és el tema principal del vídeo**.

Apuntar a la pissarra els temes que se suggereixen.

3. Obrim debat sobre la violència de control

- Què és i què comporta
- Entre qui sorgeix aquesta violència? Nois/noies?
- Posar exemples sobre VC
 - Controlar ubicació?
 - Forma de vestir?
 - Converses?
 - Amistats?
 - Activitats?
- Creem entre tots una definició (tenint en compte joves i tic):

Exercici de conductes, a través de l'ús de les xarxes socials, que permeten saber on està i què està fent l'altra persona permanentment. El control exhaustiu pot venir motivat per gelosia o falta d'autoconfiança, independentment del sexe, a partir d'actituds tan simples com un "m'agrada" en una fotografia o treure de context algun comentari.

- La violència del control és violència de gènere? Per què?

4. Reflexió final sobre diferents temes:

- Violència de control
- Mite de l'amor romàntic
- Figura del príncep blau
- Els rols de gènere

5. Analitzem coneixements generals sobre la violència de gènere:

- Què és VM?
- Què és VG?
- Quins tipus de violència existeixen?
- Per què es produeix?

(conèixer el percentatge de víctimes, distingint homes i dones)

6. Un cop s'hagin repassat els conceptes bàsics de la violència de gènere, repartirem una fitxa didàctica per a cada persona del grup.

Escollirem diferents cançons que hauran de ser analitzades pels joves, quant a les referències que fan a les dones i als homes. Un cop acabem, reflexionem i donem noves propostes de música alternativa.

QÜESTIONS	DONA	HOME
Escriu les qualitats negatives a les quals fa referència		
Escriu les paraules que apareixen a la cançó associades a la dona i a l'home		
Quina situació viu cadascú?		
Creus que hi ha abús físic?		
Creus que hi ha abús emocional?		
Creus que hi ha un abús en la imatge?		

Llistat de cançons a analitzar:

The Police - Every breathe you take

<https://www.youtube.com/watch?v=OMOGaugKpzs>

Melendi con Alejandro Sanz & Arkano - Déjala que baile

<https://www.youtube.com/watch?v=yda62tNSLsQ>

Maluma – Cuatro babys

<https://www.youtube.com/watch?v=OXq-JP8w5H4>

Ed Sheeran – Perfect

<https://www.youtube.com/watch?v=2Vv-BfVoq4g>

Kidd Keo – Lollypop

<https://www.youtube.com/watch?v=XrLzZdBGTak>

Per acabar, escoltar a l'Alejandra Martínez de Miguel:

<https://www.youtube.com/watch?v=WHr1Ay50d9E>

**Proposem cançons/
grups alternatives?**

4

Els cicles de la violència de gènere

ÀREA: Ètica i ciutadania

 1 hora

CURS: ESO

COMPETÈNCIES BÀSIQUES:

- Sensibilització dels i les joves davant la violència de gènere
- Desenvolupament de la cultura de la igualtat en les diferents relacions humanes

OBJECTIUS:

- Reflexionar sobre els diferents graus d'afectació de la violència en diferents situacions
- Reconèixer i desmuntar frases legitimadores de les violències
- Comprendre i analitzar els cicles de les violències

CONTINGUTS:

- Violència de gènere
- Violència masclista
- Agressió verbal
- Agressió física i psicològica
- Actituds agressives
- Relacions socials

METODOLOGIA:

- Aprenentatge basat en el pensament
- Aprenentatge vivencial
- Dinàmica participativa

3. Desenvolupament de l'exercici. Els i les joves hauran de llegir cada frase i, conjuntament, decidir el seu **posicionament** quant a color que li pertoca per cada frase. Totes les frases* són de l'àmbit de la violència.

*(annex 2)

4. Un cop hagin acabat la **identificació** de cada frase, posarem en comú els resultats. L'objectiu de l'exercici és que la majoria de les frases siguin de color vermell (inacceptables).

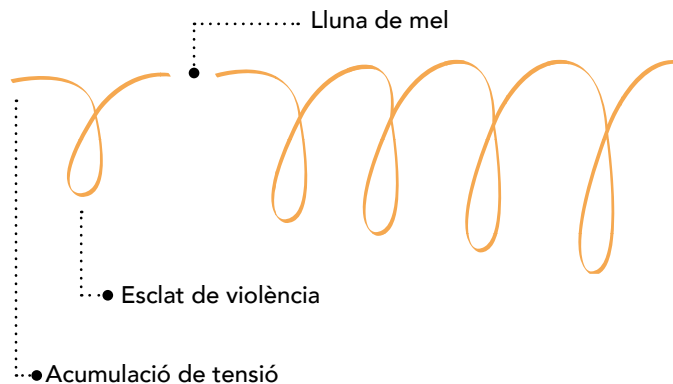
Començar el debat amb les frases que hagin marcat amb el color verd. Debatre-ho. Seguidament amb les marcades amb el color taronja. Debatre-ho.

Reflexió final: CAP (les taronja i vermelles) d'aquests actituds és tolerable en una relació tant sexual-afectiva com d'amistat. Aquestes frases només són legitimadores de la violència i no podem caure en els diferents cicles de la violència.

5. Un cop acabada la posada en comú i reflexió final, aprofitem l'últim concepte que hem posat

sobre la taula (cicles de la violència) per explicar el **què és l'espiral de la violència**.

La violència de gènere és cíclica i consta de tres fases: *acumulació de la tensió (estat d'agressivitat latent), esclat de violència (agressió), lluna de mel (penediment i afecte).*

6. Per representar millor aquest **cicle de violència**, podem posar un vídeo on es veu perfectament el cicle. Aquest és sobre la sèrie "Física o Química" i tracta sobre la relació de dos dels seus personatges principals: Gorka i Ruth.

<https://www.youtube.com/watch?v=Fkb-qJxa7Jc>

Durada: **3 minuts**.

7. Un cop acabat el visionat del vídeo, **analitzem l'escena** conjuntament:

- Identifiquem cada moment de l'escena amb l'espiral de la violència.

- Inici conversa
- El Gorka veu la Ruth parlant amb un altre noi
- Discussió
- Següent escena? (futur)

- Per què és difícil sortir d'una situació de maltractament?

- Per què no pot sortir la Ruth de la situació de maltractament amb el Gorka?

- Com seria una escena alternativa on es facin les coses d'una altra manera?

Tant per part de la Ruth com per part del Gorka.

- Inici conversa
- Discussió amb el noi

8. Per acabar, si queda temps, seran els i les joves les que aportaran frases legitimadores que creguin que són **excuses per legitimar la violència masclista**, en qualsevol situació (dins una relació o fora d'aquesta).

Exemples:

- > Els casos de violència són escassos.
- > Les víctimes s'ho busquen, els ha d'agradar, altrament no ho suportarien.
- > L'abús sexual i les violacions ocorren en llocs perillosos i obscurs i l'atacant és un desconegut.
- > En una parella no existeix la violació.
- > Actualment hi ha igualtat: la dona no està discriminada, ni controlada ni sotmesa.
- > Circumstàncies externes com l'alcohol, l'excess de treball i estrès, la gelosia... són les que motiven la violència cap a la dona.
- > Els maltractadors estan bojots i mentalment desequilibrats.

ANNEX 2:

Frases per treballar:

- > Et fa realitzar actes sexuals que no t'agraden.
- > Després d'haver-te agredit et demana que l'ajudis a canviar.
- > No li agrada que surtis amb teves amistats, perquè amb ell/a ja en tens prou.
- > T'ha ridiculitzat i després t'ha dit que era una broma, que tot t'ho prens malament.
- > Disposa dels teus diners o de les teves coses sense que tu ho sàpigues.
- > T'has assabentat que la teva parella ha explicat de forma burleta coses de la vostra intimitat.
- > Mai té un moment per escoltar-te i parlar, sempre té altres coses més importants per fer.
- > Et falta al respecte perquè va molt estressat/da.
- > T'intenta convèncer que no dediquis tant de temps a estudiar ja que no passeu prou estones junts.
- > Et dóna missatges contradictoris. Per exemple: avui t'estimo molt i l'endemà passo de tu.
- > Quan sortiu de festa, coqueteja amb altres persones de forma oberta o encoberta.
- > Et posa trames per veure si l'enganyes, per

comprovar si menteixes, si l'estimes, etc.

- > Quan s'enfada "parla" amb el silenci, et nega la paraula.
- > Pretén que endevinis tot el que li succeeix, sense comunicar-te res.
- > Et deixa plantat/da sense explicar ni aclarir els motius de la seva reacció.
- > Cadascú continua mantenint relació amb les seves amistats.
- > Teniu en compte el desig sexual de l'altra persona.
- > Cadascú assumeix la responsabilitat de les coses que fa i de les conseqüències que això comporta.
- > Sents que pots demanar el que necessites i acceptes que l'altre t'ho vulgui donar o no.
- > Es fa la víctima en públic, dient que tot ho decideixes tu, que es fa el que tu vols, etc.
- > Es presenta de sobte en activitats o llocs on voldries anar sol/a.
- > Mira els teus missatges de mòbil o et revisa la cartera.
- > Tergiversa les paraules dient que algun dia et caurà una bufetada.
- > Quan discuteix, de vegades et dona empentes i t'insulta.

- > Li agrada que et vesteixis al seu gust.
- > Després d'humiliar-te en públic et demana disculpes, et diu que no tornarà a passar i et fa un regal.
- > A l'hora de prendre decisions conjuntes dediqueu un temps a parlar i negociar els punts de vista.
- > No escolta el que penses perquè tu no tens el mateix nivell de formació que ell/a.
- > Et truca nou o deu vegades cada dia al mòbil perquè necessita escoltar la teva veu.

Reflexionem?

5

Espais contaminats d'estereotips

ÀREA: Ètica i ciutadania

 1 hora

CURS: ESO

COMPETÈNCIES BÀSIQUES:

- Sensibilització dels i les joves davant la violència de gènere
- Desenvolupament de la cultura de la igualtat en les diferents relacions humanes

OBJECTIUS:

- Detectar la violència simbòlica que s'exerceix socialment contra les dones
- Desenvolupar una actitud de rebuig contra aquestes situacions
- Reflexionar sobre les noves formes de violència contra les dones a través de les xarxes socials
- Proposar noves formes de comunicació no sexista

CONTINGUTS:

- Violència de gènere
- Violència masclista
- Mitjans de comunicació
- Aspecte físic

METODOLOGIA:

- Aprenentatge basat en el pensament
- Aprenentatge vivencial
- Dinàmica participativa

ACTIVITATS:	DURADA:	MATERIALS:
1. Reflexió sobre els mitjans de comunicació	10'	Ordinador Diapositiva
2. Recerca d'anuncis sexistes	15'	
3. Posada en comú	10'	
4. Anuncis masclistes	5'	

5. Reflexió sobre la publicitat no sexista	5'	Ordinador
6. Proposta d'alternatives	15'	

ANNEX 1:

1. Comencem l'activitat reflexionant sobre els **cànon de bellesa** i qui marca la **norma**. Bateria de preguntes:

- Qui creieu que marca el que és bellesa i el que no? (*aspecte físic*)
- Què és un cànon de bellesa?
- Quins cànon de bellesa existeixen? (*buscar informació*)
- Quin és el model i el cànon de bellesa occidental?
- Afecta d'igual manera les dones i els homes?
- Creieu que la publicitat té a veure amb això?

2. Un cop s'hagi fet la primera reflexió sobre els canons de bellesa, demanem als i les joves que busquin **exemples d'aquests canons de bellesa**, a més a més, introduïm el concepte de canons de comportament (rols de gènere i estereotips).

Rols de gènere: expressen el comportament que, en una societat concreta, s'espera d'una persona per raó del seu sexe. Per exemple, un dels rols assignats tradicionalment als homes és el de ser responsables de les activitats productives i les activitats de presentació política. Per altra banda, un dels rols assignats tradicionalment a les dones és tenir cura de les persones dependents (fills/es i persones grans), el manteniment de la llar, a banda de ser la responsable de les relacions afectives.

Estereotips: idees preconcebudes, val a dir prejudicis, que s'han anat construint i transmetent en les societats amb el pas del temps. Són, doncs, construccions culturals i socials que classifiquen els atributs físics i psíquics de les persones, dividint-los en homes i dones, i limitant les seves respectives possibilitats de desenvolupa-

ment de certes capacitats personals, culturals, socials, econòmiques, polítiques, esportives i emocionals.

Anuncis destinats a homes	Productes

Anuncis destinats a dones	Productes

3. En comú, **quins dels anuncis que heu trobat, creieu que són masclistes?**

4. Identificar anuncis masclistes:

- Crea models que consoliden rols de gènere tradicionals: dona a casa, home a la feina.
- Mostra una imatge de la dona associada a uns estàndards de bellesa poc reals: altes, guapes i primes.
- Representa imatges de control i dominació de l'home sobre la dona, ja sigui físicament, psíquicament o laboralment, situant la dona en posició d'inferioritat.
- Exclou les dones dels espais de presa de decisions importants.
- Centra la dona en els productes relacionats amb la neteja de casa.
- Utilitza la dona com a objecte sexual i n'usa el cos com a reclam d'objectes i productes dirigits a homes.

** per a cada factor, buscar un exemple d'anunci.*

5. Un cop acabat l'anterior exercici, demanar als i les joves que expliquin **com serien els seus anuncis si fossin igualitaris** i les marques,

apostessin per la perspectiva de gènere?

En comú, treballar-ho conjuntament.

6. Finalment, i de forma inversa, demanar als i les joves que busquin **anuncis no sexistes**.
Compartir entre totes la recerca.

Anuncis	Productes

6

Gènere i carreres STEAM

ÀREA: Ètica i ciutadania

 1 hora 30 '

CURS: ESO

COMPETÈNCIES BÀSIQUES:

- Sensibilització dels i les joves davant la violència de gènere
- Desenvolupament de la cultura de la igualtat en les diferents relacions humanes

OBJECTIUS:

- Donar a conèixer la contribució de les dones al coneixement STEAM, l'evolució de la societat i els avenços socials
- Valorar el paper de les dones en tots els àmbits de la vida més enllà dels seus rols de mares i/o cuidadores
- Mostrar les dificultats que les dones han trobat i troben per ser valorades justament en el món STEAM
- Apropar les carreres STEAM a les alumnes del curs

CONTINGUTS:

- Violència de gènere
- Violència masclista
- L'escala de la violència
- Tipus de violència masclista

METODOLOGIA:

- Aprenentatge basat en el pensament
- Aprenentatge vivencial
- Dinàmica participativa

ACTIVITATS:	DURADA:	MATERIALS:
1. Reflexió	5'	Text Llistat de dones Material cartells Collage
2. Text + reflexió	10'	
3. Dones STEAM	10'	
4. Elaboració de cartells reivindicatius	45'	
5. Presentació dels cartells	5'	
6. Generar un collage col·lectiu	20'	

1. Reflexió inicial

Digues noms de persones importants en el món de la ciència i la tecnologia.

- Albert Einstein (teoria de la relativitat)
- Isaac Newton (Lleis de Newton, Lleis gravitacionals)
- Marie Curie (radioactivitat, la ràdio, etc)

2. Lectura d'un fragment del llibre i reflexió

"Las mujeres en la historia de la ciencia" d'Eulalia Pérez Sedeño.

Si examinamos la historia de la humanidad en sus diversas facetas, veremos que la mujer, en especial como grupo, raras veces aparece como protagonista. No hay que olvidar los sesgos habituales que padecen los historiadores: sus explicaciones o interpretaciones han de pasar por el tamiz de lo que el paso del tiempo ha permitido que les llegara y por el de quién decidió escribir o anotar qué cosas, con la subjetividad que eso

conlleva. A todo ello hay que añadirle el hecho de que los historiadores han sido, por abrumadora mayoría, hombres, por lo que, en cierto sentido, la historia es masculina.

Cuando se habla de mujer y ciencia, la reacción inmediata es la de indicar la ausencia de mujeres en el desarrollo de esa actividad a lo largo de la historia. Quienes afirman tal cosa, no han efectuado un examen serio de la historia de la ciencia.

Las mujeres siempre se han sentido atraídas por el conocimiento, en general, y el científico, en particular. Incluso en *Grecia*, escuelas como la platónica o la pitagórica las admitían en su seno.

Durante la *Edad media* se extiende un período de decadencia general por todo Occidente. El clima imperante es de oscurantismo y superstición generalizados. Si a algunos hombres les está permitida la educación, incluso superior, no es éste el caso de las mujeres, pues les está vedada incluso la lectura y la escritura, por considerarse fuente de pecado y tentaciones. En esta situación, la única salida en muchos ca-

sos es la vida monástica y conventual, donde la humanidad preserva su patrimonio cultural contra viento y marea. Ahí, hombres y mujeres pueden estudiar, aprender, e incluso llegar a ser auténticas eruditas.

Es en el *Renacimiento* y luego, con la *Revolución científica*, cuando el interés de las mujeres por la ciencia se generaliza. Recuérdese que, a partir del siglo XVI se produce un cambio con respecto a la Edad Media.

La opinión clerical usual era que enseñar a la mujer añadía maldad << a la malicia natural que ellas tienen>>, que <<amenazaba el orden establecido del hogar>> y <<engendraba laxitud en las tareas domésticas y discordia en los matrimonios>>.

Ejemplos:

Fray Luis de León: <<*así como a la buena y honesta la naturaleza no la hizo para el estudio de las ciencias ni para los negocios de dificultades, sino para un solo oficio simple y doméstico, así las limitó al entender y, por consiguiente, les tasó las palabras y razones*>>.

Doctor Huarte de San Juan, patrono de nuestras facultades de psicología: *Las mujeres son frías y húmedas y los hombres secos y calientes; la humedad y el frío echan a perder la parte racional, mientras que el calor y la sequedad la aumentan y perfeccionan. Puede que haya alguna mujer con algo de ingenio y habilidad, pero eso indicaría que tiene cualidades masculinas, es decir, calor y sequedad, aunque en grado muy bajo, porque si las tuviera en mayor cantidad habría nacido hombre.*

El Humanismo abogó por la instrucción fuertemente ideologizada que permitiera un mejor gobierno del hogar y la educación cristiana de los hijos. Como muestra, *La instrucción de la mujer cristiana*, escrita por Vives para Catalina de Aragón: <<los estudios dan forma a la crianza y costumbre; instruyen en la vida; enseñan a obrar conforme a virtud; encaminan a la razón; y finalmente muestran vivir sin perjuicio de nadie, ni de sí misma>>. Pero esa educación nunca puede estar orientada al magisterio, a conseguir un puesto profesional, pues <<no es bien que ella enseñe... Porque habiéndose puesto en la cabeza alguna falsa opinión no la traspas-

se a los auditores con la autoridad que tiene la maestra y traiga a los otros a su mismo error>>.

En el año 1673 el cartesiano François Poullain de la Barre afirmó que la mente, el intelecto no tiene sexo, los entonces recientes desarrollos de la anatomía mostraban la igualdad entre hombres y mujeres con respecto al cerebro y los órganos sensoriales. La afirmación de Poullain pretendía zanjar <<empírica y científicamente>> una vieja polémica sobre la educación y la igualdad de los sexos, surgida de la supuesta incapacidad, según unos, desinterés o ausencia de las mujeres de los <<asuntos del conocimiento>> según otros.

S. XIX. La situación de la mujer continuó siendo difícil tanto para el estudio como para el reconocimiento de sus aportes al mundo científico. De hecho, la Académie des Sciences de París se negó a admitir a Marie Curie un año antes de que le concedieran el premio Nobel, recordándose, además, que tampoco se había permitido la entrada a Sophie Germain ni a George Sand en la Académie Française.

La primera mujer en entrar en la Académie des Sciences francesa, fundada en 1666, fue Yvonne Choquet-Bruhat, y lo hizo en 1979. Dos mujeres, Marjory Stephenson y Kathleen Lonsdale, fueron las primeras en ser admitidas por la Royal Society en 1945. Liselotte Welskopf se convirtió, en 1964, en la primera mujer miembro de pleno derecho de la Akademie der Wissenschaften de Berlín: antes había habido mujeres miembros honoríficos o correspondientes (no de pleno derecho), como Lise Meitner, en 1949. Las primeras mujeres españolas en acceder a las academias científicas nacionales fueron María Cascales (Real Academia de Farmacia, en 1987) y Margarita Salas (que leyó su discurso de ingreso en la Real Academia de Ciencias Exactas, Físicas y Naturales en 1988).

La imposibilidad de acceder a las instituciones educativas y científicas a lo largo de la historia y la escasa presencia de mujeres en la práctica científica, conduce a preguntarse por los mecanismos que lo habían provocado y aún hoy lo provocan. Así, sociólogas/os e historiadoras/es han llegado a diversas conclusiones. Las mujeres eran –son– admitidas prácticamente como

iguales hasta que una actividad se institucionaliza y profesionaliza y que el papel de las mujeres en determinada actividad es inversamente proporcional al prestigio que reviste. Se han apreciado dos formas fundamentales de discriminación, la territorial y la jerárquica.

- Por la primera, las mujeres quedan relegadas a disciplinas y trabajos concretos, marcados por el sexo, como la clasificación y catalogación en historia natural o la computación de datos en astronomía. No es que haya mujeres concretas o individuales a las que no se les reconozca su valía, sino que esa falta de estatus y reconocimiento se extiende a tareas o campos completos, que están sumamente <<feminizados>> y a los que se les atribuye menor valor y se los contempla como rutinarios o poco importantes, por el hecho de ser realizados por mujeres. La consecuencia lógica del acceso de las mujeres en igualdad de condiciones a los estudios sería un aumento espectacular en su participación. Sin embargo, la participación de las mujeres haciendo ciencia y tecnología sigue siendo inferior a lo que podría esperarse, dada la masa crítica existente.

- Discriminación jerárquica, mujeres brillantes y capaces son mantenidas en los niveles inferiores del escalafón i topan con un <<techo de cristal>>, que no pueden traspasar en su profesión. Es decir, soportan formas encubiertas de discriminación que siguen pautas muy sutiles y, en muchos casos, inconscientes y ocultas para quienes ejercen la discriminación.

En 1997, la revista *Nature* publicó un estudio efectuado por dos investigadoras suecas que mostraba por qué era el doble de probable que un hombre consiguiera una beca postdoctoral a que la obtuviera una mujer, demostrando que los evaluadores conferían inadvertidamente a los hombres, sólo por el hecho de serlo, una ventaja equiparable al valor de 20 publicaciones científicas en revistas de prestigio. El estudio provocó tal número de comentarios y protestas que tuvo un efecto importante: se alteró la composición de los comités de evaluación de modo que incluyera más mujeres.

Finalmente, se reconoce que las mujeres están excluidas de facto de las redes informales de comunicación, cruciales para el desarrollo de

las ideas. Por eso y otros motivos, para conseguir incorporar y mantener a las mujeres en la ciencia y la tecnología no basta con asegurar su preparación y tener una política de igualdad.

3. Dones STEAM

Donem a conèixer algunes dones científiques que han marcat la història. Expliquem qui son i què van inventar o descobrir, on van arribar, etc. Aquestes dones podran ser escollides per fer el treball en grup.

Es pot preparar un powerpoint per presentar-les.

Tròtula de Salerno, Itàlia (1110 – 1160)

En un món dominat pels homes en què les dones només podien accedir a al coneixement darrere els murs d'un monestir, una dona es va obrir camí. Tròtula de Salern es va convertir en la primera dona a escriure i tractar sobre temes de ginecologia i obstetrícia. Les seves idees van ser tan eficaces i noves que fins al segle XX van existir veus que van voler dubtar de la seva existència.

Lise Meitner, Austria (1878 – 1968)

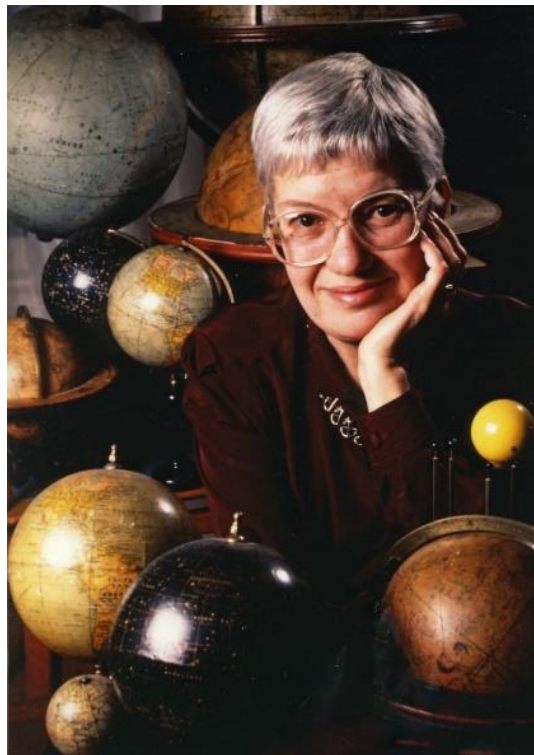
La dona menuda que va aconseguir escapar dels nazis. La física responsable de la fissió nuclear. La mare jueva de la bomba atòmica i, a el mateix temps, l'única científica que no va voler col·laborar en el projecte Manhattan. Lise Meitner va ser tota una celebritat després de la Segona Guerra Mundial, una heroïna a l'altura d'Eleanor Roosevelt. I, no obstant això, a dia d'avui amb prou feines se la coneix. En la literatura general el seu treball pioner en la fissió nuclear és escassament esmentat i, quan apareix el seu nom, únicament es parla de la seva contribució a la física nuclear i només de manera marginal. Igual que altres dones en ciència, fa l'efecte que el seu nom tendeix a esvair-se. Aquesta és la història d'una dona extraordinària.

Vera Cooper Rubin, Filadèlfia (1928)

És una astrònoma estatunidenca, pionera en la medició de la rotació de les estrelles dins d'una galàxia. Les seves medicions posaven de manifest que les curves de rotació galàctiques es mantenien planes, contradient el model teòric, essent l'evidència més directa i robusta de la matèria fosca.

Va intentar inscriure's a la Universitat de Princeton, però mai va rebre el seu títol de graduada, ja que no es permetien dones en el programa d'estudis graduats d'Astronomia fins al 1975.

Salimata Wade, Dakar (1951)

És una biòloga nutricionista que ha revolucionat l'estudi d'aquest camp en el seu país, Senegal. Ha canviat la cultura urbana dels aliments del Senegal i la construcció d'una nova gastronomia africana nutricional per prevenir i tractar les malalties cròniques que s'estan tornant endèmiques a les zones urbanes.

Marta Maria Alonso Roldán, Navarra (1974)

Llicenciada en Biologia per la Universitat de Navarra i Doctora en Ciències de la Salut per la Universitat Pública de Navarra. Actualment treballa en el desenvolupament de noves alternatives terapèutiques dels tumors cerebrals. En concret, investiga en l'ús de virus modificats genèticament per destruir les cèl·lules tumorals. El projecte es centra en el desenvolupament de noves teràpies per tumors cerebrals infantils.

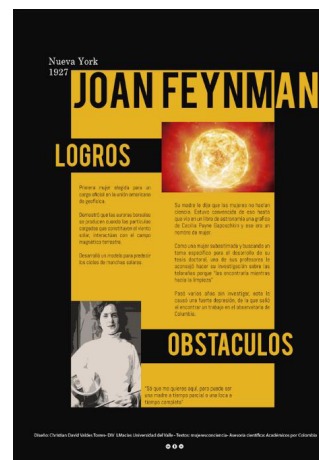
4. Elaboració de cartells reivindicatius

Amb els i les alumnes fem grups de 3 o 4 persones (segons el nombre total de persones).

En primer lloc, cada grup farà recerca de dones invisibilitzades en les carreres STEAM. N'escollirà una i farà recerca sobre la seva història, educació, situació familiar, carrera, descobriments, projectes, estudis... Escollirà diferents imatges sobre la seva tasca, imatges sobre ella, etc.

Amb tot aquest material i amb cartolines, generarà un cartell reivindicatiu de la seva dona escollida, fent que la seva història sigui reconeguda per la resta.

Exemples:

5. Un cop acabat el temps de generació i disseny de cartells, els i les joves del grup presentaran davant de la resta les persones que han escollit.

6. Collage col·lectiu

Finalment, i per treballar col·lectivament, realització d'un mural pel 8 de març.

En primer lloc, imprimir la plantilla amb la qual es treballarà. Imprimir les lletres de la frase escollida. Per exemple:

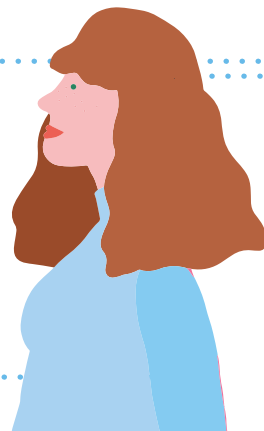
**8 DE MARÇ.
DONES HISTÒRIQUES,
DONES STEAM**

Un cop impreses les lletres, cal que els i les joves facin recerca de les fotografies de dones que hagin estat rellevants en el món de la ciència, tecnologia, matemàtiques i art. Un cop les tinguin seleccionades caldrà impri-

mir-les i retallar-les. Escriuran sobre la imatge la seva professió.

Finalment, enganxaran les imatges dins de cada lletra. Així doncs, entre totes, hauran format un mural reivindicatiu de dones STEAM de la història.

**8 DE MARÇ!
TOTES AL CARRER**

7

Noves masculunitats

ÀREA: Ètica i ciutadania

 1 hora 30 '

CURS: ESO

COMPETÈNCIES BÀSIQUES:

- Sensibilització dels i les joves davant la violència de gènere
- Desenvolupament de la cultura de la igualtat en les diferents relacions humanes

OBJECTIUS:

- Reconèixer l'existència de la masculinitat tradicional
- Identificar els factors bàsics dels estereotips
- Avaluar les conseqüències negatives de la masculinitat tradicional
- Descobrir com aquests estereotips condicionen les nostres formes de vida

CONTINGUTS:

- Estereotips de gènere
- Masculinitat tradicional
- Violència masclista
- Característiques físiques/biològiques
- Característiques socials

METODOLOGIA:

- Aprenentatge basat en el pensament
- Aprenentatge vivencial
- Dinàmica participativa

ACTIVITATS:	DURADA:	MATERIALS:
1. Reflexió inicial 2. Llistat de característiques 3. Llista en comú 4. Classifiquem 5. Reflexió ----- 6. Jocs de nenes i de nens 7. Treballem en grup 8. Reflexió final	5' 10' 10' 5' 10' 5' 5' 10'	Paper i bolígraf Pissarra Paper i bolígraf

ANNEX 1:

1. Reflexió inicial

L'objectiu d'aquesta activitat és fer que els i les alumnes s'adonin que els estereotips de gènere els influeixen com a nois i noies de manera negativa, i no només a les noies/dones. Totes som víctimes.

Per començar, preguntarem als i les joves quines diferències tenen entre ells i elles. Sense classificar entre homes i dones, donant adjectius tant físics com de forma de ser.

Aquesta activitat vol fer veure els i les joves que totes som diferents i que no hi ha normes que ens marquin... o sí?

Els i elles es poden anar descrivint ,però no-saltres també podem preguntar que és el que els diferencia del seu company/a.

2. Llistat de característiques

Un cop haguem acabat la primera reflexió, demanem als i les joves que formin grups de tres o quatre persones, mixtos. Els demanem que facin una llista amb les característiques pròpies masculines i una altra amb les característiques pròpies femenines.

A més a més, hauran de diferenciar les característiques merament físiques o biològiques de les socioculturals, fruit de les convencions socials.

*Per fer les llistes, es poden incloure característiques de qualsevol tipus:

- físic: sexe, pes, força, constitució, cabell...
- mental: intel·ligència, capacitats i habilitats, expressió oral, diàleg, caràcter...
- socials: a la feina, a l'oci, la política, l'esport, cotxe, temes de conversa...

- familiar: funció dins la família, qui aporta els diners, qui té cura dels fills...

- valors: protecció, cura de la natura, religiositat...

3 + 4. Recollim en comú

Un cop hagin acabat per grups les llistes de classificació entre homes i dones, es posarà en comú el treball de cada grup. L'objectiu és fer una sola llista a la pissarra.

En aquest exercici, també es classificaran les característiques per si són físiques/biològiques o socioculturals.

Definició: *Físiques/biològiques: relatives tant al físic com als òrgans sexuals, els pits, l'embaràs i l'al·letament. Respecte a la constitució física, tenir en compte l'amplada dels malucs, les corbes de les dones, la massa muscular, la barba i que les dones pateixen menopausa.*

Socioculturals: estereotips o cultura que s'ha acceptat socialment, però que no necessàriament es poden valorar totes positivament, ni totes negativament. Les característiques convencionals es poden i s'han de canviar.

5. Reflexió

Un cop acabada la mega-llista amb les característiques que socialment i biològicament s'associen als homes i a les dones, comença l'espai de reflexió.

Bateria de preguntes:

- Us hi veieu reflectits i reflectides?
- Què en penseu? És veritat?
- D'on aprenem a ser així? Per què som com som?
- Qui creieu que ens imposa aquestes convencions socials?
- Creieu que ens afecten d'alguna forma?

6. Jocs "de nenes i de nens"

Per veure com aquests rols ens influeixen a la nostra vida, des de ben petits, proposem als i les joves amb els grups mixtos que s'han format anteriorment, fer un llistat dels jocs als quals juguen les nenes i els nens.

Aquests jocs poden ser des de videojocs,

esports, jocs de pati, jocs de televisió... qualsevol forma d'entreteniment.

7. Treballem en grup

Un cop hagin acabat la llista, comentarem per grups quins són els jocs o activitats d'oci que han identificat i han classificat per a homes i per a dones. Podem apuntar els jocs a la pissarra.

Bateria de preguntes:

- Quines característiques tendeixen a desenvolupar en les noies els seus jocs?

- > Representen la quotidianitat i les situacions de casa
- > Expressen una forma d'interrelació emocional i propera entre elles
- > Representen simbòlicament escenes de tenir cura dels altres
- > Són tendencialment reals amb personatges quotidians
- > Jocs sedentaris, no exigeixen un gran esforç físics...

- > D'interior
- > Normalment no són competitius, no hi ha guanyadors i vençuts

- Quines característiques tendeixen a desenvolupar en els nois els seus jocs?

- > Són tendencialment imaginaris
- > No es refereixen a fet a relacions i situacions domèstiques
- > Son freqüentment "personatges" emascarats, lluitadors, soldats...
- > Sol haver-hi violència
- > Els personatges es relacionen de manera inexpressiva i impersonal
- > Personatges amb algun tipus de poder, enfront dels seus subordinats
- > Jocs orientats a guanyar o perdre i, per tant, competitius

- Per a quines funcions preparen els jocs per a nois?

- > Per tenir llocs de treball amb responsabilitat

- > Per a llocs de treball manuals o pràctics en que només calen habilitats manuals
- > Per a mantenir relacions professionals i familiars distants
- > A ser competitius
- > A resoldre els conflictes amb la violència i ruptura de relacions
- > A ser poc expressius

- Per a quines funcions preparen els jocs per a noies?

- > Per realitzar feines relacionades amb tenir cura d'altres
- > Per a llocs de treball en què es necessiten certes habilitats socials
- > A no ser tant competitives, sinó treballar en equip i ajudar-se
- > A mantenir relacions professionals i familiars més properes i emocionals
- > A resoldre els conflictes amb el diàleg i la mediació
- > A ser més expressives i demostrar més les seves emocions

- De quina manera aquests jocs poden limitar les possibilitats de desenvolupament dels homes i les dones?

ELS NOIS

- > No poden ser expressius ni mantenir relacions íntimes i properes d'amistat, on es puguin obrir i expressar-se
- > No poden desenvolupar totes les seves habilitats socials i personals
- > No poden gaudir obertament de les relacions professionals, personals i familiars i han d'evitar el contacte físic. Només en situacions d'èxit
- > El fet de ser competitiu, els genera moltes inseguretats i estrès, que acaben derivant en depressions
- > No saben resoldre conflictes de manera positiva i consensuada
- > S'accepta poc que facin feines amb tenir cura
- > No veuen les feines de casa com a pròpies
- > En els llocs de feina en què és important

el tracte amb les persones clientes, se sol agafar abans una noia que un noi

- > No poden gaudir d'una relació de parella plena, ja que el noi no s'obre ni és prou emocional ni empàtic

LES NOIES

- > Se'ls limita l'accés a feines d'alta responsabilitat i amb molta competitivitat (sostre de vidre).
- > No es veu bé que facin feines manuals i pràctiques
- > Al tenir més habilitats en la cura, tenen més tendència a ser mestresses de casa o a treballar dins i fora de casa, amb el desgast personal que comporta
- > No poden gaudir d'una relació de parella plena, ja que el noi no s'obra ni és prou emocional ni empàtic
- > Encara que estan disposades a resoldre els conflictes de parella de manera positiva i consensuada, els nois no tenen la mateixa habilitat, i no s'arriba a solucions efectives

8. Reflexió final

Un cop acabat l'exercici i per finalitzar l'activitat, reflexionem.

Bateria de preguntes:

- Què penseu ara? Som víctimes, homes i dones, dels estereotips?
- Què vol dir noves masculinitats?
- Com podem canviar aquests rols imposats per la societat patriarcal?

 www.ferrerguardia.org

 936 011 644

 fundacio@ferrerguardia.org

 C. Avinyó 44, 1r · 08002 Barcelona

Realització

Fundació Ferrer i Guàrdia

Sílvia Luque

Directora

Georgina Gilart

Tècnica de projectes

Maquetació i disseny

Andrea González

Dissenyadora gràfica

Il·lustracions personatges

Freepik

Correcció lingüística:

Uska Ballester

Amb el suport de:

Amb càrrec a l'assignació del 0,7 % de l'IRPF

Unitats didàctiques

Igualtat de gènere

